

Հավասարության սկզբունքի ինտեգրումը կայուն էներգետիկ զարգացման և կլիմայի վերաբերյալ գործողությունների իրականացման և մոնիտորինգի պլանավորման գործընթացում (ԿԷԶԳԾ)

Բովանդակության աղյուսակ

1 ԻՑԶՈՒ՞ ՄՏԱԾԵԼ ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ և
ԽՈՑԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

- 1.1 Կլիմայի փոփոխության հետևանքները
ավելի բացասական ազդեցություն
կունենան որոշ խմբերի վրա, քան
- 1.2 Գոյություն ունեն ծանրակշիռ
պատճառներ, որպիսի համայնքները
հոգ տանեն խոցելի բնակչության մասին

2 ԿԷԶԳԾ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ՝ ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՋԱՆՔԵՐԸ ԱՐԴԱՐԱՑՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

- 2.1 ԿԷԶԳԾ գործընթացը և
հավասարության ապահովումը դրա
համապատասխան փուլերում
- 2.2 Այն նաև գործիք է՝ աջակցելու
հավասարության ապահովման ներքին
ներուժին

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ
ԻՑՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻՎԼՈՒՄ

- 3.1 Խոցելի խմբերի իրական
մասնակցությունը ԿԷԶԳԾ ցիկլի ողջ
ընթացքում
- 3.2 Հավասարության սկզբունքի
ինտեգրումը ԿԷԶԳԾ պլանավորման
  - 3.2.1 Ռազմավարության մշակում
  - 3.2.2 Արտանետումների կադաստրի մշակում և
հետևանքների մեղմման ուղիներ
  - 3.2.3 Ռիսկերը, խոցելիությունները
և հարմարվողականության
միջոցառումները
- 3.3 ԿԷԶԳԾ-ի իրականացման փուլում
հավասարության ապահովում
- 3.4 ԿԷԶԳԾ-ի մոնիտորինգի և գնահատման
փուլում հավասարության հարցերի
ներառումը

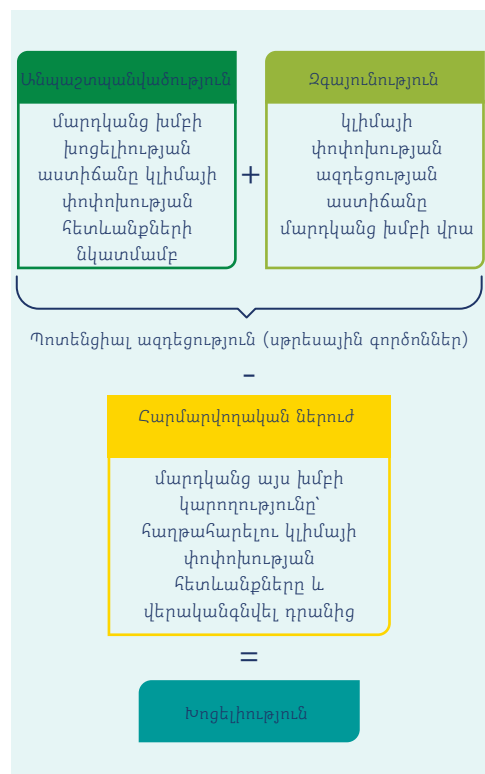
1 ԻՆՉՈՒՔ ՄՏԱԾԵԼ ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ և ԽՈՑԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

1.1 Կլիմայի փոփոխության հետևանքները ավելի բացասական ազդեցություն կունենան որոշ խմբերի վրա, քան մյուսների

Չնայած այն հանգամանքին, որ կլիմայի փոփոխության հետ կապված ռիսկերին բախվում են Եվրոպայի բոլոր բնակիչները, դրանց ազդեցությունը բաշխվում է անհավասարաչափ:¹ Օրինակ, էներգիայի օգտակար հանածոների աղբյուրների օգտագործումից հրաժարվելու բեռը անհամաչափ է Եվրոպայի ածխի տարածաշրջանի համայնքների աշխատողների և նրանց ընտանիքների համար:² Չնայած շատ Եվրոպացիներ սկսում են ավելի շատ էներգիա սպառել ծայրահեղ ջերմաստիճանի բարձրացման հետ մեկտեղ, բնակչության միայն որոշ խմբեր են բախվում էներգետիկ աղքատության, որը կսրվի 2022 թվականի էներգետիկ ճգնաժամի պատճառով:³ Ցածր վարձատրությունից և ցածր վարձատրվող ոլորտներում զբաղվածությունից ամենաշատը տուժողների թվում կանայք են:⁴

Այն փաստը, որ մարդկանց որոշակի խմբեր ավելի շուտ և սուր են զգում ավելի անկայուն կլիմայի հետևանքները, կլիմայի փոփոխության նկատմամբ նրանց ավելի մեծ խոցելիության արդյունք է: Խոցելիությունը պայմանավորված է հետևյալ գործոնների համադրությամբ:

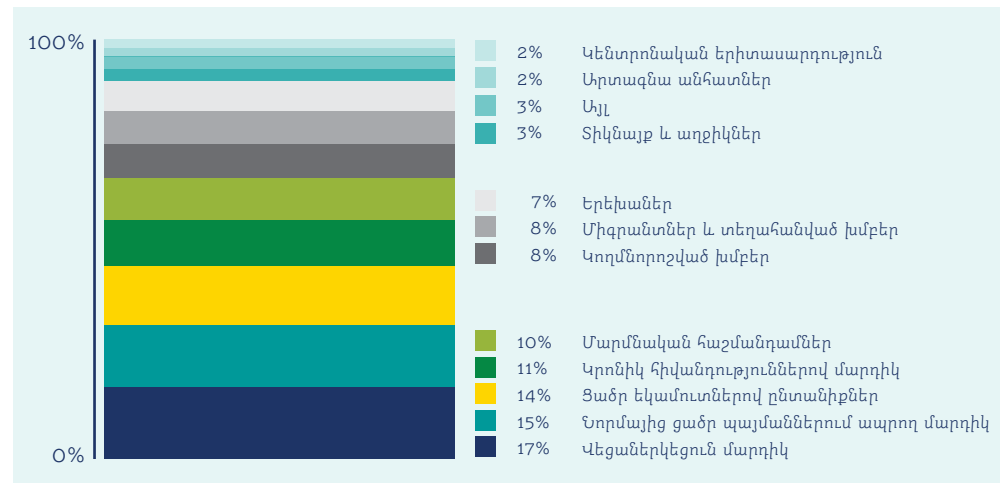
Գծապատկեր 1 Խոցելիության ասպեկտներ

1 European Commission. [EU Adaptation Strategy](#)

Խոցելի կատեգորիաների շարքում - ցածր եկամուտ ունեցող խմբեր, ներգաղթյալներ, բնիկ ժողովուրդներ, երեխաներ և հղի կանայք, տարեցներ, խոցելի մասնագիտական խմբեր, որոշ գունավոր համայնքներ, հաշմանդամություն ունեցող անձինք և նախկինում հայտնաբերված քրոնիկ հիվանդություններ ունեցող մարդիկ. Ստորև՝ գծապատկեր 1-ում ներկայացված են 2021 թվականին հայտնաբերված ամենատարածված խոցելի խմբերը՝ «Քաղաքապետերի համաձայնագիր» եվրոպական նախաձեռնության աղապտացիոն բաղադրիչի շրջանակներում:⁵

Նկար 2 «Քաղաքապետերի դաշնագիր» եվրոպական նախաձեռնության 2021 թվականի բացահայտված բնակչության խոցելի խմբերի վերաբերյալ հաշվետվություն

2 Wuppertal Institute. [Just Transition Toolbox_EN.pdf](#) Nextcloud

3 European Commission. [Energy Poverty Advisory Hub](#)

4 Romano, V. [Women more likely to fall into energy poverty](#) EU Parliament warns – EURACTIV.com.

5 Joint Research Council. [The Covenant of Mayors in Figures and Performance Indicators: 6-year Assessment](#)

1 ԻՆՉՈՒՔ ՄՏԱԾԵԼ ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ և ԽՈՑԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

1.2 Գոյություն ունեն ծանրակշիռ պատճառներ, որպիսի համայնքները հոգ տանեն խոցելի բնակչության մասին

Ըստ էության, հավասարությունը կամ արդարությունն ինքնին կարևոր են: Ելնելով արդարության տեսություններից՝ բոլոր մարդիկ ունեն արժանապատվություն և պետք է նրանց վերաբերվեն որպես հավասարի՝ հոգատարության և հարգանքի նույն մակարդակով:⁶ Կլիմայի արդարության համատեքստում՝ «բոլոր մարդիկ՝ անկախ ռասայից, գույնից, ազգային ծագումից կամ եկամտից, ունեն հավասար պաշտպանության իրավունք կլիմայի փոփոխության հետևանքով առաջացած բնապահպանական վտանգներից և առողջությանը հասցվող վնասներից, կլիմայի փոփոխության հետևանքով առաջացած և բնապահպանական օրենքների, կանոնակարգերի և քաղաքականության մշակման, իրականացման և կիրարկման հավասար հասանելիություն»:⁷

Արդար արդյունքների հասնելու ավելի ծանրակշիռ փաստարկն այն է, որ անհավասարությունը նպաստում է վստահության և հասարակական կյանքի խաթարմանը և կապված է այնպիսի ինստիտուտների վատ գործունեության հետ, ինչպիսիք են շուկաները, կառավարություններն ու օրենքի գերակայությունը, ինչը հանգեցնում է սոցիալական անկայունության և կոնֆլիկտների ավելացմանը⁸։ Անհավասարությունն ու սոցիալական մեկուսացումը նույնպես խաթարում են կենսունակության և հարմարվողականության ներուժի բարձրացմանն ուղղված գործողությունները:⁹

Հավասարություն. Պետություն, որտեղ բոլոր մարդիկ, անկախ իրենց ինքնությունից, գերծ են ճնշումներից և ունեն իրավունքների, ռեսուրսների և հնարավորությունների հավասար հասանելիություն և ստանում են համապատասխան

6 Bird, K. [Building a fair future: why equity matters](#) ODI

7 American Public Health Association & Centers for Disease Control and Prevention. [Climate Change and Health Playbook](#) Adaptation Planning for Justice, Equity, Diversity and Inclusion. American Public Health Association

8 Wilkinson, R. & Pickett, K. [The Spirit Level: Why More Equal Societies Almost Always Do Better](#) Allen Lane, 2009.

9 Adger, W. N., Safrá de Campos, R., Siddiqui, T. & Szaboova, L. Commentary: [Inequality, precarity and sustainable ecosystems as elements of urban resilience](#). Urban Studies 57, 1588–1595 (2020)

2 ԿԷԶԳԾ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ՝ ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՆՔԵՐԸ ԱՐԴԱՐԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

2.1 ԿԷԶԳԾ գործընթացը և հավասարության ապահովումը դրա համապատասխան փուլերում

Զնայած կլիմայի փոփոխության դեմ պայքարի միջոցներով արդար արդյունքների հասնելը վերջնական նպատակն է, այս ուղեցույցը աջակցում է այն գաղափարին, որ դա հնարավոր է միայն այն դեպքում, եթե իրավահավասարությունը դառնա առաջնորդող

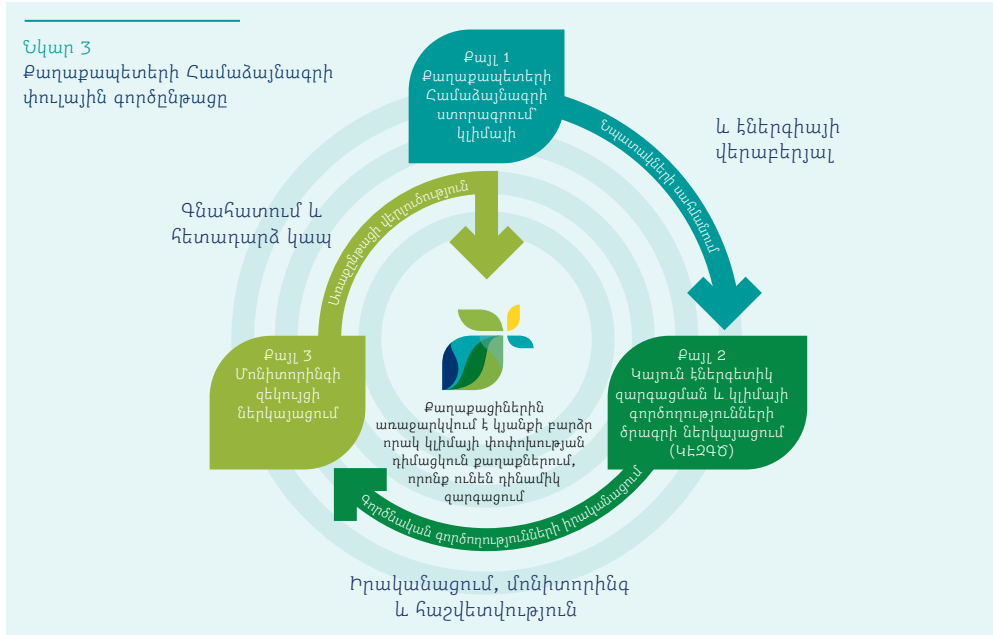
սկզբունք՝ ներառված քաղաքապետարանի կառավարման բոլոր ասպեկտներում, ինչպես նաև նրա գործառնական գործունեության մեջ:

ԿԷԶԳԾ - ի մշակման, իրականացման, մոնիտորինգի և գնահատման գործընթացները

ստեղծում են գործնական և արդյունավետ մեկնարկային կետեր, որոնք նպաստում են այս նպատակին հասնելուն

Դրա հիմնական տարրերը
 • Ռազմավարություն, որը հստակ ձևակերպում է տեսլականը, նպատակները, բարձր մակարդակի թիրախները, մարդկային և ֆինանսական ներուժը և շահագրգիռ կողմերին ներգրավելու հավակնությունները;

- արտանետումների հիմնական կադաստր (BEI) և հետևանքների մեղմացման որոշակի միջոցառումներ;
- կլիմայի ռիսկերի և խոցելիության գնահատում (RVAs) և հարմարվողականության որոշակի միջոցառումներ;
- արտանետումների կադաստրի (MEI) մոնիտորինգ՝ ԿԷԶԳԾ ներկայացնելուց հետո երկու տարվա ընթացքում:

ԿԷԶԳԾ պրոցես
Ռազմավարության մշակում
Արտանետումների հիմնական կադաստր (BEI) և մեղմացման որոշակի միջոցառումներ
Կլիմայի ռիսկերի և խոցելիության գնահատում (RVAs) ու հարմարվողականության որոշակի միջոցառումներ
ԿԷԶԳԾ-ի իրականացում
ԿԷԶԳԾ-ի մոնիտորինգ

Զեռնարկի բաժին
3.1 և 3.2.1
3.2.2
3.1 և 3.2.3
3.3
3.4

2 ԿԷԶԳԾ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ՝ ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՆՔԵՐԸ ԱՐԴԱՐԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

2.2

Այն նաև գործիք է՝ աջակցելու հավասարության ապահովման ներքին ներուժին

Հավասարության սկզբունքի ինտեգրումը քաղաքականության, պլանների և ծրագրերի մեջ այն ճանապարհն է, որը չունի որոշակի վերջնակետ: Այն պահանջում է անկեղծ նվիրվածություն, քննադատական ինքնաքննություն, ներդրումներ կարողությունների զարգացման և քաղաքացիների ու համայնքների հզորացման համար՝ կլիմայի վերաբերյալ ժողովրդավարական երկխոսությանը մասնակցելու համար: Դրանից հետո պետք է ներկայացնել համարձակ և մշտական գործողություններ և նրանց վերանայում:

Այս ուղեցույցը քայլերի ուղեցույց կամ հնարավոր գործողությունների սպառիչ ցուցակ է: Ավելի շուտ, այն ընդգծում է պոտենցիալ հնարավորությունները՝ ինտեգրելու կոնկրետ ասպեկտներ և գործողությունները՝ ԿԷԶԳԾ գործընթացի տարբեր փուլերում հավասարությունը ապահովելու համար: Բացի այդ, այն նպատակ ունի ոգեշնչել լրացուցիչ մտորումներ և գործողություններ քաղաքային թիմերում, նրանց փոխգործակցության ընթացքում ներսում, ինչպես նաև արտաքին շահագրգիռ կողմերի հետ փոխգործակցությունը:

Այսպիսով, ղեկավարությունը նույնպես ծառայում է որպես քաղաքապետարաններին աջակցելու գործիք՝ իրենց ներքին կարողությունները կառուցելու համար՝ ապահովելու հավասարություն, արդարություն և վերացնելու խոցելիությունները: Այն պարունակում է կարևոր հարցեր, որոնք խորհուրդ է տրվում դիտարկել տեղական պաշտոնյաներին անհատապես և հավաքականորեն, որին հաջորդում է համապատասխան միջոցների ձեռնարկումը:

Վերջապես, փոխադարձ ուսուցման համատեքստում, ղեկավարությունը հատուկ ուշադրություն է դարձնում հավասարության հետ կապված ջանքերին, որոնք արդեն իրականացվում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից: Այս օրինակները կոչված են մոտիվացնելու և ոգեշնչելու մյուսներին:

The guide provides critical questions that local officials are encouraged to individually and collectively reflect and act

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ

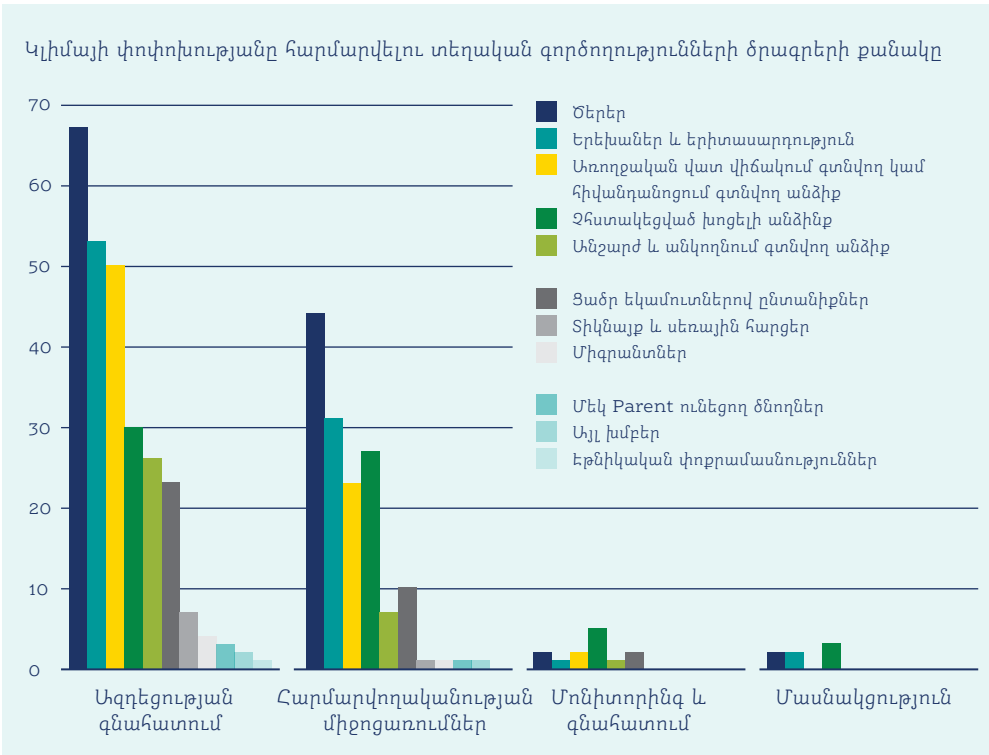
3.1 Խոցելի խմբերի իրական մասնակցությունը ԿԷԶԳԾ ցիկլի ողջ ընթացքում

Քաղաքապետերի համաձայնագրով հաստատված մեթոդաբանությունը հիմնված է կլիմայական և էներգետիկ միջոցառումների պլանավորման, իրականացման և մոնիտորինգի համապարփակ ու ներառական գործընթացի վրա, որում տեղական շահագրգիռ կողմերը ակտիվ դեր են խաղում: Հատկապես կարևոր է բաժին 1.1-ում նշված խոցելի խմբերի մասնակցությունն այս գործընթացներին: Դա պայմանավորված է նրանով, որ շատ իրավիճակներում խոցելիությունը վատթարացնող անհավասարությունը առաջանում է որոշ խմբերի որոշումների կայացման գործընթացից դուրս մնալու պատճառով: Օրինակ, ածուխի շրջաններում տնտեսական վերափոխումներ իրականացնելիս վերևից ներքև որոշումներ կայացնելու պատմականորեն ձևավորված մոտեցումները երբեմն հանգեցրել են նրան, որ տեղական շահագրգիռ կողմերն իրենց անգոր են զգում, ստեղծել են առասպելներ «պարտվածների» կամ «զոհերի» մասին, որի արդյունքը՝ այդ փոփոխությունների նկատմամբ դիմադրողականության բարձրացումն է: Դա կարելի է կրճատել բնակիչների անցումային գործընթացներում ներգրավման և ուղղորդման միջոցով: Իրոք, համայնքի անդամները, ովքեր

բախվել են (կամ նախկինում բախվել են) անհավասարության հետ, փոփոխությունների առաջատար փորձագետներ են, որպեսզի ԿԷԶԳԾ-ի հետ կապված գործընթացները ապահովեն լուծումներ, որոնք լավագույնս համապատասխանում են իրենց կարիքներին:

Սակայն այստեղ մեզ դեռ շատ աշխատանք է սպասվում: ԵՄ 23 երկրների հարմարվողականության 137 տեղական ծրագրերի ուսումնասիրությունը, որոնք անցկացվել են Ռեկկենի (Reckien) և այլոց կողմից 2022 թվականին, ցույց է տալիս, որ թեև ավելի ժամանակակից հարմարվողականության գործողությունների ծրագրերը հաշվի են առնում խոցելի խմբերի լայն շրջանակի շահերը ազդեցության գնահատման և հարմարվողականության պլանավորման մեջ՝ համեմատած նախորդ պլանների հետ, սակայն այդ խմբերի շահերը դեռևս բավարար չափով հաշվի չեն առնվում մոնիտորինգի և գնահատման փուլերում, և մասնակցության հնարավորություններն ընդհանուր առմամբ անբավարար են, ինչպես ցույց է տրված ներքևի գծապատկեր 4-ում:¹⁰

Նկար 4 Խոցելի խմբերի շահերի դիտարկումը կլիմայի փոփոխությանը հարմարվելու տեղական գործողությունների ծրագրերում

10 European Environment Agency. [Towards 'just resilience': leaving no one behind when adapting to climate change](#) Publications Office, 2022

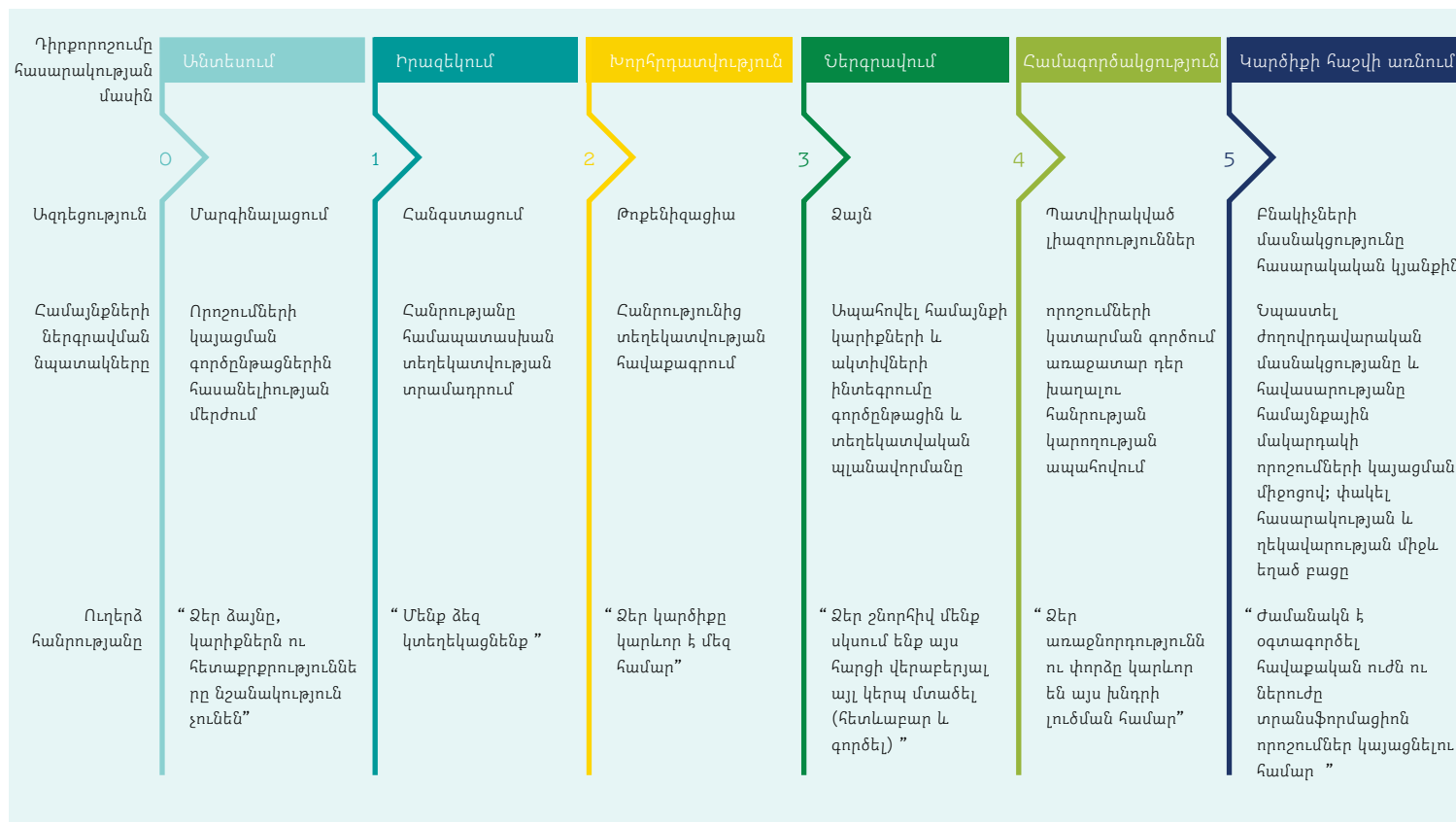
3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷՉԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ

Ակտիվորեն ընդունելով այն փաստը, որ կլիմայի փոփոխությունը անբարենպաստ ազդեցություն կունենա բնակչության որոշակի խմբերի վրա նույնիսկ ավելի, քան մյուսների, օգնում է մեզ սկսել կլիմայի փոփոխության հարցում գործողության կամ անգործության հաղթողներին և պարտվողներին բացահայտելու գործընթացը: Դրանից ելնելով՝ կարող են մշակվել համապատասխան արձագանքման միջոցներ:

Այնուամենայնիվ, քաղաքացիական հասարակության ներգրավվածությունը բնակիչների իրական մասնակցության համար պահանջում է զգալի ջանք, ժամանակ, ռեսուրսներ և նվիրվածություն բոլոր մակարդակներում: Այն նաև պահանջում է ներգրավվածության հստակ նպատակներ: Տարբեր հնարավոր նպատակները և դրանց հետ կապված հետևանքները ներկայացված են ստորև դիագրամում:¹¹

Նկար 5

Հասարակության մասնակցության սպեկտրը սահմանված է Ռոզա Գոնսալեսի կողմից (Rosa Gonzalez) Facilitating Power և Padres Unidos կազմակերպությունների հետ համագործակցությամբ:

11 Gonzalez, R. [The Spectrum of Community Engagement to Ownership](#)

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ

Անցում դեպի համայնքի մասնակցությունը բնակիչների սեփականության զգացումով հանգեցնում է նրան, որ խոցելի խմբերը կիսում են ռեսուրսների ազդեցությունն ու վերահսկողությունը, բացահայտում խնդիրները և մասնակցում են որոշումների կայացմանը: Գործընթացների պլանավորման, իրականացման և մոնիտորինգի իրենց յուրահատուկ փորձի շնորհիվ մեծանում է իշխանության հետ հավասարությունը: Միևնույն ժամանակ, գործընթացների մակարդակում հավասարությունը մեծանում է, քանի որ այդ խմբերին տրվում է հավասար հասանելիություն համայնքի ղեկավարությանը, մշտապես ներգրավված են և հաղթահարում են խոչընդոտները, որոնք սահմանափակում են իրենց ներգրավվածությունը:

Ներգրավում - մեկնարկային կետեր

Էներգետիկ և կլիմայական միջոցառումների պլանավորման, իրականացման և մոնիթորինգի համալիր և ներառական գործընթացներ՝ ապահովելով շահագրգիռ կողմերի ակտիվ մասնակցությունը

Հավասարության սկզբունքի ինտեգրման ուղիները

- Գործնականում մենք կարող ենք խոսել հետևյալի մասին
  - ներկայություն՝ առանց որևէ խնդրանք արտահայտելու և լսելու հնարավորություն;
  - որոշակի իրավիճակներում դաշտի ստեղծում՝ անցյալում որոշակի խմբերի պատճառած վնասը զիտակցելու կամ ճանաչելու համար;
  - համայնքների հետ համագործակցության ռազմավարության մշակում, որն ապահովում է նրանց մասնակցության խոչընդոտների բացահայտումն ու հաղթահարումը;
  - առաջնորդվելով համայնքների հետ համագործակցության ռազմավարությամբ, խոցելի շահագրգիռ կողմերին որպես կարևոր գործընկերներ ներգրավելը ապագա և ընթացիկ պլանավորման գործընթացներում, բյուջեի ձևավորում և գործողությունների պլանների, քաղաքականության և նախագծերի մշակում կլիմայի փոփոխության ոլորտում՝
  - խոցելի խմբերի արժեքավոր ներդրման հետագա ցուցադրմամբ և ճանաչմամբ;
  - ներդրումներ խոցելի խմբերի հետ գործընկերության մեջ՝ բարձրացնելու կլիմայի փոփոխության իրազեկությունը, համայնքի կարողությունների զարգացումը և երիտասարդների առաջնորդությունը;
  - ընդունել, որ վստահության կառուցումը պահանջում է մշտական և հետևողական ուշադրություն:

Հիմնական հարցերը, որոնք պետք է տալ այս պահին

- Ո՞ր ունի հասանելիություն համայնքի ղեկավարությանը:
- Ո՞ր է անընդհատ ներգրավված, իսկ ո՞վ՝ ոչ:
- Որո՞նք են ներգրավվածությունը սահմանափակող խոչընդոտների տեսակները (տեղեկատվության հասանելիություն, ներգրավվածության հարթակներ, լեզուներ, ժամանակ և երեխաների խնամք և այլն), և ինչպե՞ս կարելի է դրանք հաղթահարել:
- Ո՞ր ունի ազդեցություն և վերահսկողություն ռեսուրսների վրա:
  - Արդյո՞ք դա կապված է նրա հետ, թե ո՞վ է առավելագույն չափով զրկված արտոնություններից:
  - Արդյոք իշխանությունը բաշխվում է ռեսուրսների, խնդիրների առաջադրման և որոշումների կայացման վրա:
- Ո՞ր է հանդես գալիս որպես փորձագետ և թե կարո՞ղ ենք ընդլայնել այս ոլորտը՝ այն ավելի ընդգրկում դարձնելու համար:
- Ո՞ր իրավունք ունի որոշելու ռազմավարական օրակարգը:
- Արդյո՞ք մենք նպատակային ջանքեր ենք գործադրում վստահության ամրապնդման համար:
- Արդյո՞ք մենք ճանաչում ենք խոցելի խմբերի վճռական ներդրումը մեր աշխատանքում: Ի՞նչ է նշանակում "համայնքային մասնակցություն" մեր համայնքների համար և ինչպե՞ս կարող ենք նպաստել դրան:

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ

Օրինակում. Լիսաբոնի մասնակցային բյուջետավորման գործընթացը¹²

Լիսաբոնն արդեն եվրոպական առաջատարն էր, երբ 2008 թ.-ին ներդրեց համայնքային մակարդակում մասնակցային բյուջետավորման պրակտիկա, որը թույլ է տալիս քաղաքացիներին ընտրել, թե ինչպես է ծախսվելու տարեկան բյուջեի մի մասը՝ ըստ համայնքների առաջնահերթությունների: Բայց 2019 թվականին քաղաքը շարունակեց զարգացնել այս հաջող ուղղությունը, այն վերածելով "կանաչ" բյուջետավորման: Հիմնվելով հաջող ավանդական մասնակցային բյուջետավորման մոդելի վրա, այն լրացնում է ինտենսիվ դեմ առ դեմ հանդիպումներն ու քննարկումները քաղաքացիների քվեարկության և առաջարկների ներկայացման վեբ հարթակներով: Բացի այդ, այս "կանաչ" տարբերակը նախատեսում է նախագծերի ներկայացում չափելի և իրագործելի նպատակներով՝ կլիմայի փոփոխության հետևանքները մեղմելու և (կամ) դրանց հարմարվելու համար: Քաղաքային "կանաչ կնիքով" նշված հաջող նախագծերը այնուհետև ներառվում են քաղաքային խորհրդի միջոցառումների ծրագրում և բյուջեում, որից հետո ամփոփ պլանը վերջապես քննարկվում և հաստատվում է քաղաքային խորհրդի և քաղաքային ժողովի կողմից:

Կարևոր է նշել, որ այս գործընթացի շրջանակներում զգալի ջանքեր են գործադրվել բնակիչների բոլոր խմբերին ներգրավելու համար: 2019 թվականին ստացված արձագանքները ցույց են տվել, որ, ըստ հարցվածների, գործընթացի մասնակիցների շրջանում գերակշռում է քաղաքացիների որոշակի տարիքային խումբ: Սվեյլի ընդգրկումն և մատչելի գործընթաց ապահովելու, ինչպես նաև ավելի քիչ ներգրավված խմբերի մասնակցության հնարավորությունների ստեղծում, ինչպիսիք են երիտասարդները, տարեցները և միգրանտները, որոշ գործընթացներ "թվայնացվել են": Չանգվածային հավաքների ձևերին վերադառնալը բարենպաստ պայմաններ է ստեղծում այն խմբերի համար, որոնք չունեն բավարար տեխնիկական միջոցներ կամ հասանելիություն:

Օրինակում՝ Քիշպեշտիի քաղաքացիների հարցումը¹³

2015 թվականին Հունգարիայի Քիշպեշտ շրջանը սկսեց մշակել կլիմայի փոփոխությանը հարմարվելու իր տեղական գործողությունների ծրագիրը: Գիտակցելով քաղաքացիների մասնակցության կարևորությունը տեղական բնակչության վրա կլիմայի փոփոխության հիմնական հետևանքները հասկանալու գործում՝ Քիշպեշտ քաղաքացիների շրջանում ուսումնասիրություն է կազմակերպել՝ լրացնելու ազգային մակարդակում առկա քանակական տվյալները: Հետազոտությունն ուներ երկու նպատակ՝ տեղացիների ներգրավումը կլիմայի փոփոխությանը հարմարվելու գործընթացում և անհրաժեշտ տեղեկատվության հավաքագրումը ԿԷԶԳԾ գործունեության առաջնահերթ ոլորտները որոշելու համար: Սա հանգեցրեց քաղաքացիների փորձի և նախասիրությունների ինտեգրմանը Քիշպեշտի հարմարվողականության գործողությունների ծրագրին և, ի վերջո, ԿԷԶԳԾ-ին: Միջոցառումները, որոնք մշակվել են ուղղակիորեն ի պատասխան ուսումնասիրության առաջնահերթությունների, ներառում էին

- շենքերի ջերմամեկուսացում՝ ջերմային հարմարավետությունը բարձրացնելու և քաղաքացիներին անոմալ շոգից պաշտպանելու համար;
- տեղական սննդի պաշարների համակարգի ամրապնդում, ինչը կհանգեցնի այգեգործական մշակույթի վերածննդին՝ սերմերի անվճար բաշխման և փոխանակման միջոցով, հասարակական շենքերի տարածքում պտղատու ծառեր և հաղարջի թփեր տնկելով, տեղական արտադրողների տարբերակմանն ուղղված շուկայավարման արշավով և տեղական սննդի վրա հիմնված տեղական սննդի զարգացմամբ, տեղական աշխատատեղերի ստեղծմամբ:

12
Center for Public Impact.
Green Participatory
Budgeting: Lisbon,
Portugal. [Center For Public
Impact \(CPI\)](#)

13
Covenant of Mayors
Europe
[Tackling local needs:
the development of an
adaptation strategy using a
citizen survey](#)

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷՁԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Մրցանակային Հաղորդակցման Փուլի

3.2 Հավասարության սկզբունքի ինտեգրումը ԿԷՁԳԾ պլանավորման

3.2.1 Ռազմավարության մշակում

<https://eu-mayors.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-10/Covenant-reporting-guidelines-EN-final.pdf>

ԿԷՁԳԾ գործընթացը նկարագրում է ընդհանուր ռազմավարության մշակման մի շարք հիմնական քայլեր, որոնք թվարկված են Հաշվետվության ուղեցույցի 13-16-րդ էջերում ԿԷՁԳԾ-ի վերաբերյալ:

<https://eu-mayors.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-10/Covenant-reporting-guidelines-energy%20poverty-final.pdf>

Այս ուղեցույցը լրացնում է վերջերս մշակված էներգետիկ աղքատության հաշվետվության և մոնիտորինգի Ուղեցույցը: Ստորև բերված են իրավահավասարության ապահովմանն ուղղված գործնական գործողությունների օրինակներ:

Ներգրվում - մեկնարկային կետեր

Տեսչական և պարտավորություն

Ստեղծվել են համակարգող և կազմակերպչական կառույցներ, բաշխվել է կադրային ներուժը

Հավասարության սկզբունքի ինտեգրման ուղիները

Ընդհանուր տեսչականի ձևավորման գործընթացը, թե ինչպիսին կլինի քաղաքապետարանի ապագան կլիմայի, կայուն էներգիայի և հարմարվողականության վերաբերյալ, եզակի հնարավորություն է ընձեռում բացահայտել և ինտեգրել համայնքի հույսերը իր քաղաքի ապագայի վերաբերյալ: Հանրությանը ներգրավելով՝ մեծանում է հավատարմությունը այս տեսչականի իրականացմանը: Հավասարության ապահովման կարևորագույն գործողությունն ուղղված է նրան, որ այդ խմբերի ներկայացուցիչները տեղ ունենան բանակցությունների սեղանի շուրջ և իրենց մտքերն արտահայտելու տարածք:

Առաջին հերթին, դա վերաբերում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների ներքին պատրաստակամությանը՝ կառավարման և գործառնական գործունեության բոլոր ասպեկտներում հավասարության սկզբունքը ներդնելու համար: Այն, ըստ էության, պահանջում է թիմի համատեղ նվիրվածությունը ներքին մշակույթի, քաղաքականության և պրակտիկայի հավաքական զարգացմանը: Օրինակներ, թե ինչպիսին կարող է այն լինել

- առաջնորդության հմտությունների ձևավորում և ներքին կարողությունների պահպանման և հավասարության աջակցության հետ կապված կարողությունների զարգացման պարտավորությունների կատարում;
- "հավասարության պատրաստակամություն" ներքին գործողությունների ծրագրի մշակում, որը նախատեսում է թիմի բոլոր անդամների պատասխանատվությունը ձեռք բերված ներուժի և գիտելիքների ստեղծման և հետագա կիրառման համար;
- հավասարության հարցերի շուրջ ազնիվ երկխոսությանը անձնակազմի մասնակցության համար անվտանգ պայմանների ստեղծում;
- մտորումներ այն մասին, թե որքանով է ներքին թիմն ինքնին արտացոլում խոցելի համայնքների անդամների անհատականությունը, որոնց ծառայում է: Նման վերլուծության արդյունքը կարող է լինել անձնակազմի նպատակային հավաքագրում՝ պետական մարմիններում որոշակի խմբերի ներկայացվածությունը մեծացնելու համար;
- ապահովել, որ անձնակազմն ունենա ավելի խորը տեխնիկական գիտելիքներ և հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են բնակչության խոցելի խավերի առջև ծառայած խնդիրների արդյունավետ լուծման համար, նման օրինակներից մեկը էներգետիկ աղքատության դեմ պայքարն է:

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷՉԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Մրցանակային Հաղորդակցման Փուլի

Ներգրավում - մեկնարկային կետեր

Ստեղծվել են համակարգող և
կազմակերպչական կառույցներ, բաշխվել է
կադրային ներուժը

Հարմարվողականության տարբերակների
ընտրություն, ծայրահեղ կլիմայական
երևույթների դեպքում ռազմավարություն

Հավասարության սկզբունքի ինտեգրման ուղիները

Տես վերը նշված 3.1 բաժինը

Հնարավոր հարմարվողականության գնահատման գործընթացը միշտ պետք է ուղեկցվի
ռիսկերի և խոցելիությունների մանրակրկիտ գնահատմամբ, որոնք նկարագրված են
ստորև 3.2.3 բաժնում: Բայց նախապես պետք է որոշում կայացնել մեթոդի և գնահատման
չափանիշների վերաբերյալ, որոնք կօգտագործվեն հարմարվողականության տարբերակները
գնահատելու համար: Այս որոշումներն ուղղակիորեն ազդում են որոշումների կայացման
ժամանակ հավասարության սկզբունքի և խոցելի խմբերի կարիքների հաշվի վրա:

Հարմարվողականության տարբերակները գնահատելու համար օգտագործվում են երեք
ամենատարածված մոտեցումները.

- ծախսերի և օգուտների վերլուծություն (CBA);
- տնտեսական արդյունավետության վերլուծություն (CEA);
- բազմամակարդակ վերլուծություն (MCA)

<https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/knowledge/tools/urban-ast/step-0-0>

Այս մեթոդներից յուրաքանչյուրի մանրամասն նկարագրությունները կարելի է գտնել
աջակցելու քաղաքների հարմարեցմանն ուղղված ԵՄ Քաղաքապետների համաձայնագրում:
Այստեղ մենք պարզապես կարևորում ենք հավասարության հետ կապված ամենատարածված
սահմանափակումները յուրաքանչյուր տարբերակի համար:

CBA մեթոդը պահանջում է, որ հարմարվողականության բոլոր հնարավոր օգուտները չափվեն
և արտահայտվեն դրամական արտահայտությամբ, ինչը դժվարացնում է հավասարության
հետ կապված ավելի էական օգուտներ կամ արդյունքներ ստանալը, ինչպիսիք են
անվտանգության զգացումը, պատկանելությունը կամ բարեկեցությունը:

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Մրցանակային Հաղորդակցման Փուլի

Ներգրավում - մեկնարկային կետեր

Հավասարության սկզբունքի ինտեգրման ուղիները

Հարմարվողականության տարբերակների
ընտրություն, ծայրահեղ կլիմայական
երևույթների դեպքում ռազմավարություն

Նմանապես, CEA-ի գնահատման մեթոդը թույլ է տալիս արտահայտել հարմարվողականության որոշ առավելություններ ոչ դրամական
քանակական ցուցանիշներում, սակայն այն հաճախ քննադատվում է սոցիալական ասպեկտների, իրականացման իրագործելիության կամ
դրա հետ կապված օգուտների բավարար չափով հաշվի չառնելու համար, ինչը կարող է զգալիորեն նպաստել հավասարության հետ կապված
արդյունքներին հասնելուն:

Հավասարության տեսանկյունից, MCA -ի մոտեցումը, հավանաբար, առավել ընդգրկում է ներառական է, քանի որ այն սովորաբար համատեղում
է ինչպես ֆինանսական, այնպես էլ ոչ ֆինանսական չափանիշները, ինչպես նաև ներառում է այլ չափանիշներ, որոնք բխում են MCA -ի
կողմից հաստատված գործընթացից՝ գնահատման գործընթացում շահագրգիռ կողմերի տարբեր խմբերի ներգրավման համար: Բայց MCA-ի
գործընթացները կարող են լինել ծախսատար և երկարատև, և դրանց հնարավոր արդյունքը կարող է լինել գործընթացի սկզբից անբավարար
ժամանակի ծախսերը և խոցելի խմբերի անդամների կողմից այդ գործընթացում ծախսված ժամանակի համարժեք փոխհատուցումը:

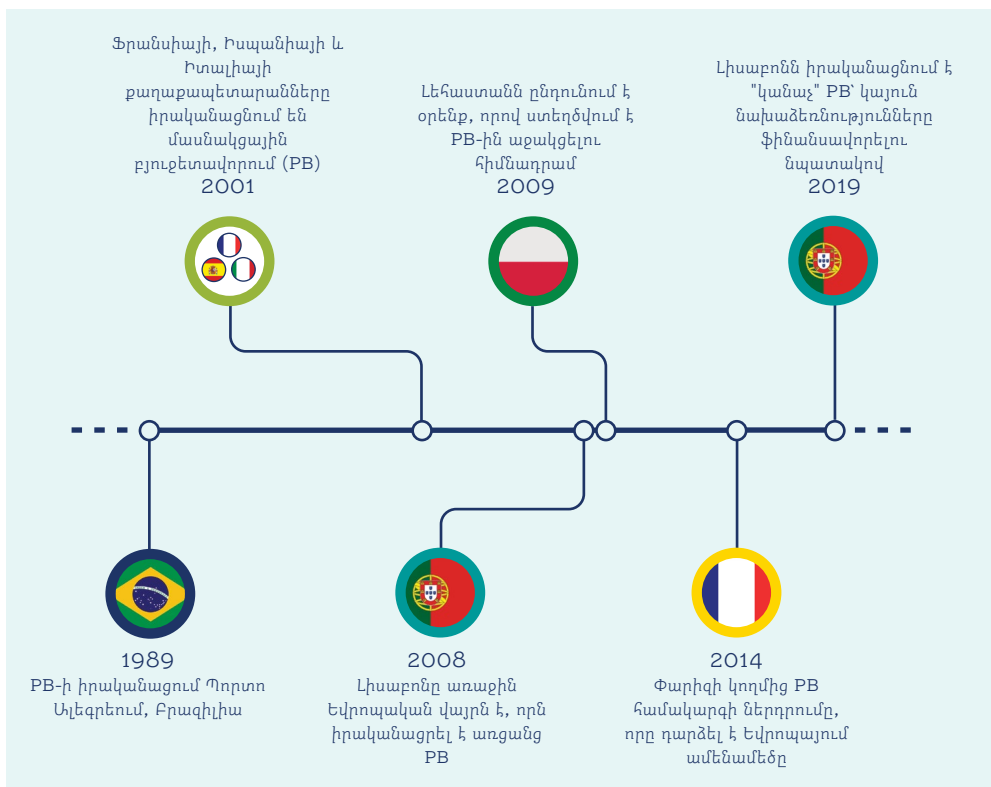
Ֆինանսավորման ընդհանուր բյուջե և
ռեալիզացման ռեսուրս

Համայնքի բյուջեն արժեքների և առաջնահերթությունների տարեկան ամենակարևոր հռչակագիրն է, ինչը այն դարձնում է չափազանց կարևոր
ելակետ հավասարության ապահովման համար: Որոշ լավագույն փորձերը, թե ինչպես կարելի է դա անել, ներառում են

- մասնակցային բյուջետավորման գործընթացների զարգացում, որը թույլ է տալիս հանրությանը անմիջականորեն ներգրավվել ծախսերի
վերաբերյալ քաղաքապետարանի որոշումների ընդունման մեջ.
- Գործիքների օգտագործում՝ բյուջետավորման գործընթացում հավասարության սկզբունքը հաշվի առնելու համար: Այս գործիքները
խրախուսում են գերատեսչություններին գնահատել, թե ինչպես առաջարկվող բյուջեն կարող է ազդել հատուկ խոցելի համայնքների վրա,
ինչպես նաև լուծել դրամական վերաբաշխման խնդիրները ռասայական, սոցիալ-տնտեսական կամ հավասարության այլ ձևեր ապահովելու
միջոցներ:
- Բյուջետավորման ընթացքում իրավահավասարության հարցերը դիտարկելու վերաբերյալ համապատասխան հռչակագրերի մշակում: Դրանք
կարող են լինել նախագծերի կամ ծրագրերի բյուջեի նկարագրության մաս և ներառել տեղական ինքնակառավարման քաղաքականության
շարադրանք՝ հավասար բյուջետավորման սկզբունքի վրա հիմնված, արդար վարձատրության մոտեցում բոլոր նրանց համար, ովքեր
ներգրավված են նախագծերում, նկարագրություն, թե ինչպես են վերաբերվում մտավոր սեփականությանը և հասարակության փորձագիտական
գիտելիքների ինքնիշխանությանը և ինչպես են ճանաչվում երկարաժամկետ հարաբերությունները հասարակության հետ: Բացի այդ, այն կարող
է դրսևորվել որպես մակրո մակարդակի ընդհանուր հայտարարություն այն մասին, թե ինչպես է հաշվի առնվում հավասարության սկզբունքը
ամբողջ բյուջեում՝ հավասարության ապահովմանն ուղղված ծրագրերում և բյուջեի հողվածներում ինտեգրված հավասարության սկզբունքների
հստակ մատնանշմամբ:

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Մրցանակային Հաղորդակցման Փուլի

Նկար 6
Մասնակցային բյուրեղավորում. նորարարական մոտեցում – Europort.europa.eu

Հիմնական հարցերը, որոնք պետք է տալ այս պահին

- Արդյո՞ք մենք ունենք հավասարության քաղաքականություն կամ ծրագիր:
- Արդյո՞ք մեր թիմն ունի հմտություններ և կարողություններ՝ ապահովելու հավասար վերաբերմունք խոցելի խմբերի նկատմամբ մեր քաղաքականության, ծրագրերի և նախագծերի շրջանակներում:
- Արդյո՞ք մեր ծրագրերը նպաստում են կյանքի որակի բարելավմանը, ինչն է կարևոր է այս խոցելի համայնքների համար:
- Արդյո՞ք դրանք արտացոլում են խոցելի համայնքների առաջնահերթությունները:
- Արդյո՞ք մեր ծրագրերն ուղղված են համայնքի խոցելի անդամների համար ուղեկցող օգուտները առավելագույնի հասցնելուն:
- Արդյո՞ք մենք գիտակցաբար իրականացնում ենք կլիմայի փոփոխության հարմարվողականության գործողություններ այն համայնքներում, որոնք դրա կարիքն ամենաշատն ունեն: Կա՞րդյո՞ք համապատասխանություն մեր մտադրությունների և հավասարության ձգտումների և մեր ռեսուրսների բաշխման միջև:

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷՉԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Մրցանակային Հաղորդակցման Փուլի

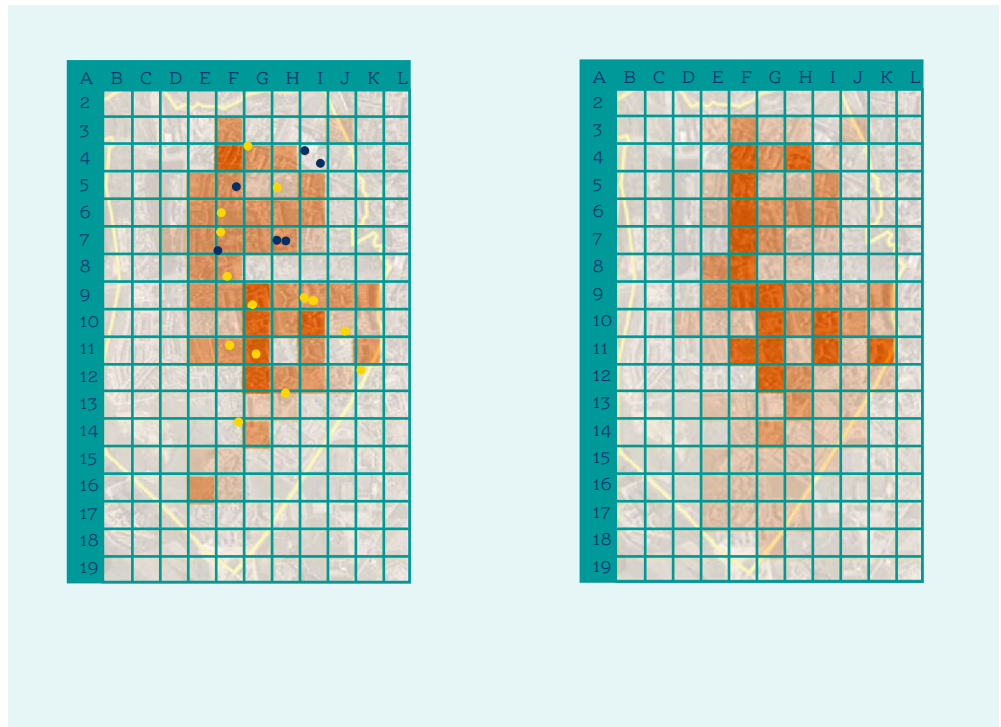
Օրինակում՝

“Խոցելիության գնահատում Սլովակիայում” առաջատար փորձն է¹⁴

Սլովակիայի Կարպատյան զարգացման ինստիտուտը (CDI) իրականացրել է Տրնավա և Կոշիցե քաղաքներում անոմալ ջերմության և բարձր ջերմաստիճանի նկատմամբ սոցիալական խոցելիության գնահատում՝ բնապահպանական լուծումների կիրառմամբ հարմարվողականության միջոցառումների մշակման և իրականացման մասին տեղեկացնելու նպատակով: Գործոնների պատճառով, ինչպիսիք են բնակչության բարձր խտությունը և դպրոցների, հիվանդանոցների և ծերանոցների մեծ թիվը, որտեղ ապրում էին համայնքի խոցելի անդամները, Կոշիցեի արևմտյան թաղամասը ընտրվել է փորձնական ուսումնասիրության համար: Խոցելիության և անապահովության ցուցանիշների երկար ցուցակը հավաքվել է 200 մ x 200 մ ցանցի լուծման մակարդակում: Հետագայում այն համալրվել է ջերմային քարտեզագրմամբ, ինչը թույլ է տվել շատ ավելի լավ պատկերացում կազմել, թե որտեղ են ապրում պոտենցիալ խոցելի մարդիկ կամ համայնքները: Ի վերջո, այն հիմք հանդիսացավ տեղական ինքնակառավարման ծրագրի իրականացման համար՝ ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին հանրային տարածքները սառեցնելու համար այնպիսի միջոցներով, ինչպիսիք են լանդշաֆտային ենթակառուցվածքը, արհեստական ստվերը, պատուհանների մթնեցումը և արտացոլող մակերեսների օգտագործումը

Գծապատկեր 7

Անոմալ ջերմության նկատմամբ խոցելիություն, Կոշիցե ա) խոցելի մարդկանց և օբյեկտների կենտրոնացում (ներկայացված են դեղին և կարմիր կետերով); բ) բոլոր կշռված գործոնների ամփոփ քարտեզ

14
 Breil, M. et al.
[Social vulnerability to climate change in European cities – state of play in policy and Practice](#)

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷՁԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Մրցանակային Հաղորդակցման Փուլի

3.2.2

Արտանետումների կադաստրի մշակում և հետևանքների մեղմման ուղիներ

Արտանետումների կադաստրի մշակումն առաջին կարևոր քայլն է ջերմոցային գազերի արտանետումների նվազեցման ամենարդյունավետ միջոցները որոշելու համար: Չնայած ինքնին այս գործընթացը համեմատաբար չեզոք է հավասարության նկատմամբ, սակայն այն դեպքում, երբ կադաստրն օգտագործվում է մեղմացման հնարավոր միջոցառումների վերաբերյալ որոշումներ կայացնելու համար, տեղական պաշտոնյաները և շահագրգիռ կողմերը պետք է սկսեն հարցեր տալ հավասարության հետ կապված:

Ամենակարևոր հարցը նրանում է, թե, ո՞ր մարդիկ, խմբերը կամ համայնքները կարող են հայտնվել անհամաչափ շահավետ կամ անբարենպաստ վիճակում՝ կարճաժամկետ, միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարում մեղմացման միջոցառումների իրականացման ընթացքում: 1.1 բաժնում ներկայացված հարմարվողական ներուժի հայեցակարգի նման, անհատի կամ համայնքի ազդեցությունը մեղմելու ունակությունը¹⁵ կախված է նաև այնպիսի գործոններից, ինչպիսիք են ռասան, սեռը և եկամուտը: Այն դեպքերում, երբ հնարավոր մեղմացումները կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ

բնակչության որոշակի խմբերի վրա, տեղական պաշտոնյաները պետք է մտածեն, թե ինչպիսի լրացուցիչ քաղաքական գործողություններ կամ միջոցառումներ կարող են իրականացվել նման ազդեցությունները վերացնելու համար:

Ստորև բերված են երկու օրինակներ, որոնք ցույց են տալիս, թե ընտրված մեղմացման միջոցը ինչպես կարող է բացասաբար ազդել հավասարության կամ արդարության ապահովման վրա, ինչպես նաև այլընտրանքային գործողությունների օրինակներ¹⁴

• Մի բնակավայրում էլեկտրական մեքենաների օգտագործման խթանները ներառում էին սուբսիդիաներ՝ տրանսպորտային միջոցների գնման և տեղական մակարդակում առկա սահմանափակումներից ազատելու համար: Սուբսիդիաները հիմնականում օգտագործվում էին երկրորդ մեքենա գնելու համար, որն ազատված էր երթևեկության տուրքերից և տրանսպորտային միջոցների համար սահմանափակումներից: Այս մոտեցումը անսպասելի ազդեցություն է ունեցել տեղական հասարակական տրանսպորտի քաղաքականության նպատակների վրա՝ ավելացնելով անհավասարությունը և նվազեցնելով տեղական հարկային եկամուտների աղբյուրները: Գործողությունների այլընտրանքային ուղղությունը կարող է լինել անձնական

մեքենաների օգտագործումը նվազեցնելու քաղաքականության մշակումը, որը կարող է օգուտ բերել ցածր եկամուտ ունեցող տնային տնտեսություններին՝ բարելավելով հասարակական տրանսպորտի համակարգերը:

• Այնպիսի միջոցները, ինչպիսիք են ածխածնի արտանետման հարկերը կամ կոմունալ ծառայությունների սակագները, ուղղված են էներգիայի արդյունավետության բարձրացմանը շուկայական մեխանիզմների միջոցով էլեկտրաէներգիայի գների բարձրացման միջոցով, հաճախ անհամաչափ բեռ են ստեղծում ցածր եկամուտ ունեցող բազմաբնակարան տնային տնտեսությունների համար և կարող են հանգեցնել էներգետիկ աղքատության աճի: Այլընտրանքային գործողությունները կարող են ներառել լուծումներ, որոնք նվազեցնում են էլեկտրաէներգիայի վճարները, օրինակ՝ էներգետիկ կոոպերատիվների և / կամ ԷԾՄԸ (էներգետիկ ծառայություններ մատուցող ընկերություն) մոդելների ստեղծմամբ՝ սոցիալական բնակարանների վերակառուցման համար¹⁶. Բացի այդ, որպես սակագնային կառուցվածքի մոտեցումների լրացում, քաղաքապետարանները

կարող են դիտարկել "մեկ պատուհանի" շրջանակներում էներգիայի սպառման ցածր մակարդակ ունեցող քաղաքացիների համար ծառայություններ մատուցելու հնարավորությունը՝ անջատումներից խուսափելու համար, փոխարենը օգնելով քաղաքացիներին վճարել էլեկտրաէներգիայի վճարները: Այլ իրավիճակներում ածխածնի արտանետման հարկի եկամուտները կարող են ուղղված լինել ավելի խոցելի վիճակում գտնվողներին աջակցելուն¹⁷:

Լավագույն դեպքում, մեղմացումն միջոցառումները պետք է հանգեցնեն անհատների, խմբերի և համայնքների միջև հավասարության բարձրացմանը: Որպեսզի դա տեղի ունենա, անհրաժեշտ է նախապես որոշել սիներգիաները և փոխզիջումները՝ մեղմացման և հարմարվողականության միջոցառումների միջև: ԵՄ Քաղաքապետների համաձայնագրի ուղեցույցին, որում նշված են այս հնարավոր փոխզիջումներից մի քանիսը ԿԷՁԳԾ-ի շրջանակներում, կարելի է ծանոթանալ այստեղ¹⁸.

15 Luddon, V., Le Den, X., Colaiacomo, E., Finello, F. & Landes, F. Social Impacts of Climate Mitigation Policies and Outcomes in Terms of Inequity (2021)

16 European Commission Energy communities

17 BEUC The consumer checklist for Fair and Efficient Carbon Pricing. (2020)

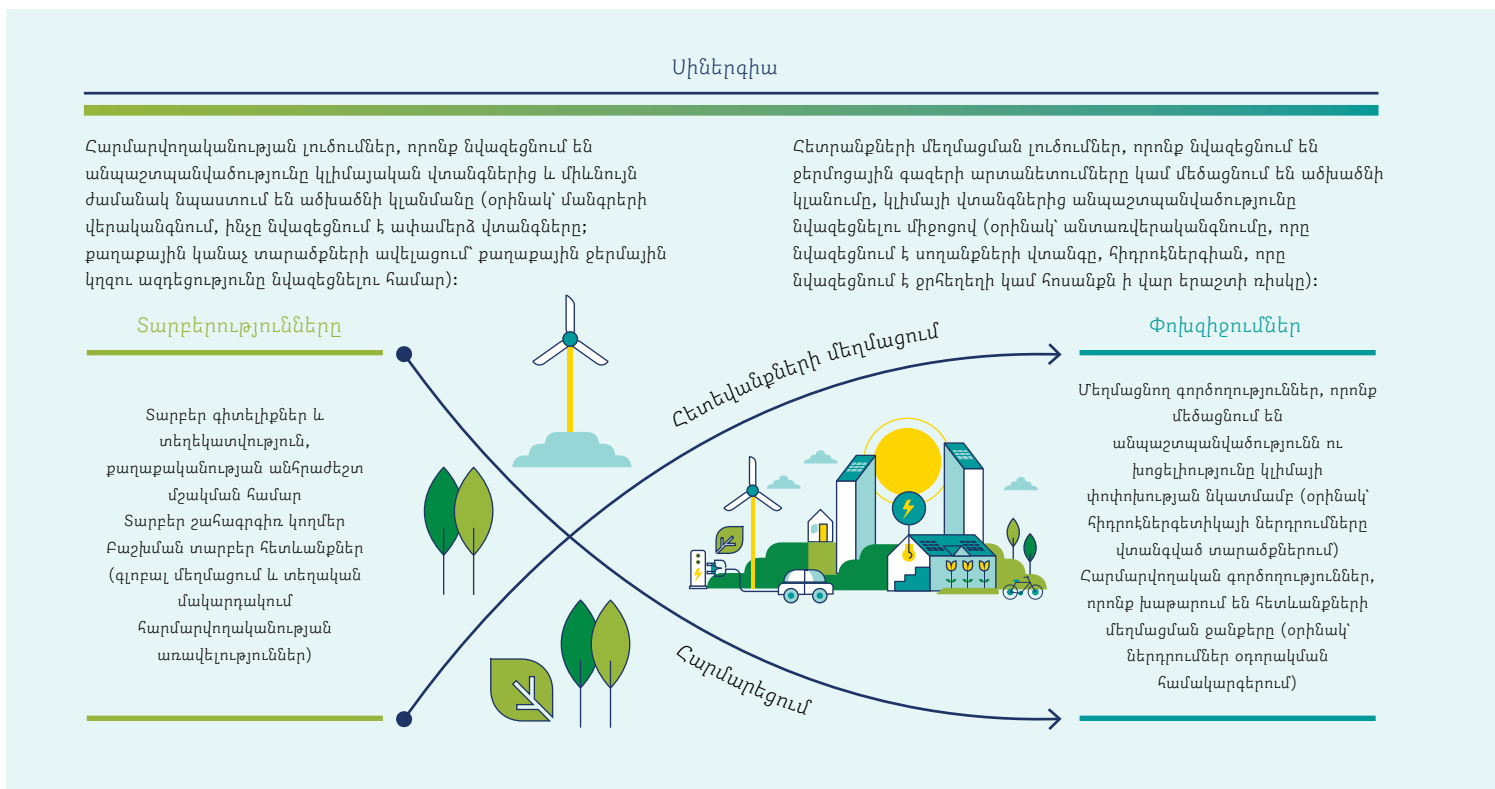
18 Covenant of Mayors Europe Upgrading from SEAP to SECAP For Integrated Climate Action: A Quick Access Guide. (2019)

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷՁԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Մրցանակային Հաղորդակցման Փուլի

Նկար 8
 Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ ՄԱԿ-ի ծրագրի (կամ UNEP) 2022 թվականի հարմարվողականության բացերի զեկույցը

Հիմնական հարցերը, որոնք պետք է տալ այս

- Ո՞ր մարդիկ, խմբերը կամ համայնքները կարող են հայտնվել անբարենպաստ պայմաններում հնարավոր մեղմացման կամ հարմարվողականության
- միջոցառումների արդյունքում:
  - Կա՞ն լրացուցիչ ռազմավարություններ կամ միջոցներ, որոնք կարող են նվազեցնել կամ վերացնել այս անհամաչափ բեռը:
- Արդյո՞ք մենք ճիշտ ենք դիտարկել մեղմացման և հարմարվողականության միջոցառումների միջև սիներգիան կամ փոխզիջումները:
  - Արդյո՞ք մենք ներգրավել ենք համայնքներին այս վերանայման իրականացման գործընթացում՝ նպատակ ունենալով ապահովել իրենց կյանքի փորձի հաշվառումը:

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷՉԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Մրցանակային Հաղորդակցման Փուլի

3.2.3

Ռիսկերը, խոցելիությունները և հարմարվողականության միջոցառումները

Ռիսկերի և խոցելիության գնահատումը կլիմայի փոփոխության նկատմամբ առավել խոցելի մարդկանց և տարածքների բացահայտման ամենակարևոր մեխանիզմն է տեղական մակարդակում:

- Ռիսկերը գնահատելիս ուշադրության կենտրոնում են կլիմայական պայմանների կանխատեսվող փոփոխությունները, պոտենցիալ ազդեցության ենթակա հատվածների գույքագրում, նման ազդեցության առաջացման հավանականությունը և հետագա հետևանքները:
- Խոցելիությունը գնահատելիս շեշտը դրվում է համակարգերի, հատվածների և բնակչության ազդեցության, զգայունության և հարմարվողական կարողությունների վրա:
- Ռիսկերի և խոցելիության համապարփակ գնահատումները հաշվի են առնում ինչպես կլիմայական վտանգների խոցելիությունը, այնպես էլ դրանց ազդեցությունը:

Գնահատման իրականացումը ազդարարում է ռազմավարություններ և ծրագրեր մշակելու մտադրության մասին, որոնք պաշտպանում են խոցելի խմբերը ամենալուրջ սպառնալիքներից, ամրապնդում են նրանց հարմարվողականությունը դիմակայելու և վերականգնելու ունակությունը, ինչպես նաև օգտագործում են հնարավորությունները՝ անդրադառնալու համակարգային որոշ խնդիրներին, որոնք առաջին հերթին ստեղծել են այս խոցելիությունը:

Այս գնահատականները օգնում են պատասխանել հետևյալ հարցերին¹⁹

- Որո՞նք են ազդեցության և զգայունության հիմնական գործոնները, որոնք հանգեցնում են խոցելիության, և որքանով են արդյունավետ հաղթահարման ռազմավարությունները:
- Որո՞նք են կլիմայի փոփոխության ազդեցության հիմնական ազդեցությունները շրջակա միջավայրի և մարդու բարեկեցության վրա:
- Հարմարվողականության ո՞ր միջոցառումները կարող են վերացնել կլիմայի փոփոխության ենթադրյալ հետևանքները և միաժամանակ նպաստել բնական և մարդածին համակարգերի կայունության բարձրացմանը:
- Ի՞նչ միջամտություններ, հնարավորություններ և հիմնական քայլեր են անհրաժեշտ հարմարվողականությունն իրականացնելու համար:

19 Bizikova, L., Habtezion, Z., Bellali, J., Moussa Diakhite, M. & Pinter, L. [IEA Training Manual - An integrated environmental assessment and reporting training manual](#)

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Մրցանակային Հաղորդակցման Փուլի

Չնայած ռիսկերի կամ խոցելիության գնահատման իրականացման տարբեր մոտեցումների առկայությանը, այս գործունեությունը սովորաբար բաղկացած է

- 1 Սպառնալիքների հավանականության և ազդեցության աստիճանի որոշում և կանխատեսում, ինչպես նաև
- 2 Տարբեր մարդկանց և համայնքների՝ այդ սպառնալիքներին հարմարվելու կարողությունների գնահատում:

Այս առաջին երկու տարրերը որոշվում և գնահատվում են քանակականորեն՝ համատեղելով նվազագույն աշխարհագրական միավորները, աշխարհագրական տվյալները, սոցիալ-ժողովրդագրական բնութագրերը, բնական և մարդածին միջավայրը և կլիմայի փոփոխությունից անպաշտպանվածության ցուցանիշները:

Երկու հետագա քայլերը

- 3 Ինտեգրում և խոցելիության քարտեզագրում՝ առաջին երկու փուլերում ստացված տվյալների համընկնմամբ և արդյունքները տարածական ձևաչափով ներկայացնելով, ինչպես նաև
- 4 Այս տեղեկատվության օգտագործումը՝ հարմարվողականության հնարավոր տարբերակներ որոշելու և ծախսերի և օգուտների վերլուծության որոշակի գործընթաց իրականացնելու համար՝ մշակելու հարմարվողական միջոցառումների շարք, որոնք տեղական իշխանությունները պարտավորվում են իրականացնել:

Շեշտադրում հենց խոցելիության վրա, ոչ միայն ռիսկի վրա, երաշխավորում է հավասարության հարցերի կենտրոնական տեղը այս գործընթացում: Ստորել բերված է ոչսպառնալիք առաջարկվող ռեսուրսների ցանկը, որոնցով կարող են առաջնորդվել տեղական ինքնակառավարման մարմինները այդ գնահատումներն իրականացնելիս

- Քաղաքապետների համաձայնագիր տեղական հարմարվողականության միջոցառումներին աջակցելու մասին փաստաթուղթ
- Էներգետիկ աղբատության խորհրդատվական կենտրոնի (EPAH) թիվ 1 ուղեցույց. էներգետիկ աղբատության ախտորոշման ուղեցույց
- UNEP կլիմայի փոփոխության խոցելիության և ազդեցության գնահատման մոդուլ
- Միավորված ազգերի կազմակերպության զարգացման ծրագրի (ՄԱԶԾ) - ի ուղեցույցը ենթազգային մակարդակում խոցելիության քարտեզագրման վերաբերյալ
- Քաղաքներում ռիսկերի գնահատման C40 գործիքակազմ

A focus on vulnerability, and not just risk, ensures that equity considerations are central to

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Վերագործման Փուլ

3.3 ԿԷԶԳԾ-ի իրականացման փուլում հավասարության ապահովում

Չնայած ԿԷԶԳԾ-ի գործընթացն ինքնին հիմնականում կենտրոնացած է պլանավորման և հետագա մոնիտորինգի վրա, սակայն ճիշտագործի իրականացումը մղում է քաղաքապետարաններին նվազեցնել արտանետումները և բարձրացնել կլիմայի փոփոխության նկատմամբ կայունությունը: Այս բաժինը ներկայացնում է մի շարք հավասարության ելակետեր, որոնք պետք է դիտարկել այս փուլում:

Ներգրավում - մեկնարկային կետեր

Տնտեսական զարգացում

Հավասարության սկզբունքի ինտեգրման ուղիները

Թեև մեծ ուշադրություն է դարձվում կլիմայի փոփոխության տնտեսական բացասական հետևանքներին, հնարավորություն կա նաև մեղմացման և հարմարվողականության համար անհրաժեշտ մեծ ներդրումները ուղղորդելու այնպիսի նախաձեռնությունների, որոնք նաև հավասար հնարավորություններ են ստեղծում տնտեսական զարգացման համար: Օրինակ

- տեղական գնումներ - տեղական պետական մարմիններն իրականացնում են ՏՀԶԿ (Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպություն) երկրներում պետական գնումների ընդհանուր ծավալի ավելի քան 60% - ը²⁰. Սա տեղական ինքնակառավարման մարմիններին տալիս է զգալի հնարավորություն բարձրացնել տնտեսական հավասարությունը՝ ներգրավելով նոր և ավելի բազմազան մատակարարներ և կապալառուներ, ինչպիսիք են փոքրամասնությունների ձեռնարկությունները կամ ձեռնարկատերերը, որոնք քիչ են ներկայացված: Կարող են ստեղծվել նաև այլ հնարավորություններ, այդ թվում՝ գնումների գործընթացներում սոցիալական չափանիշների ներառումը: Օրինակ, Բելգիայի Էկոլոյի քաղաքապետարանը միանշանակ հայտարարում է, որ նախընտրում է կոմունալ սեփականությունը էներգամատակարարման համար նոր մրցույթների ընթացքում, որոնք այժմ պահանջում են քաղաքացիների մասնակցության նվազագույն մակարդակ՝ 30%²¹

Սա կարող է ներառել նաև սոցիալական պատասխանատու պետական գնումների պրակտիկայի կիրառման խրախուսումը, այդ թվում՝ պայմանագրերի շնորհման սոցիալական չափանիշների միջոցով, որոնք հնարավորություններ են ստեղծում այն մարդկանց համար, ովքեր առավել շատ են տուժել "կանաչ տնտեսության" անցնելուց:

• "Կանաչ աշխատատեղեր" - "կանաչ աշխատատեղերի" ստեղծման արդար ռազմավարության մշակում, որը նպաստում է կայուն զարգացմանը և համայնքի խոցելի անդամների

20
OECD
[Unlocking the Strategic Use of Public Procurement in Bratislava, Slovak Republic.](#) (OECD, 2021)

21
CLES. [Eeklo, Belgium CLES](#)

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷՉԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Վերագործման Փուլ

Ներգրավում - մեկնարկային կետեր

Հավասարության սկզբունքի ինտեգրման ուղիները

Տնտեսական զարգացում

Կենսամակարդակի բարձրացմանը: Այստեղ խոսքը կարող է վերաբերել բնակչության խոցելի խմբերին ընդգրկող՝ էկոլոգիապես մաքուր էներգետիկային անցում ապահովելու նպատակով աշխատուժի որակավորման բարձրացման և վերապատրաստման ծրագրերի մշակմանը:

Համայնքների շարունակական մասնակցություն

Ներգրավել խոցելի շահագրգիռ կողմերին որպես կարևոր և տեղեկացված գործընկերներ ԿԷՉԳԾ-ի իրականացման ողջ փուլի ընթացքում: Գործնականում դա կարող է ունենալ հետևյալ տեսքը

- վստահության կառուցում և փոփոխությունների կառավարում շարունակական փոխազդեցության և հաղորդակցության միջոցով;
- համայնքային կարողությունների զարգացում;
- համայնքների ներդրման հանրային ճանաչում և համայնքների մասնակցության խթանում մեղմացման և հարմարվողականության միջոցառումների իրականացման գործում՝ հավասարության ապահովման նպատակով: Դա անելու որոշ օրինակներ կարելի է գտնել՝ դիտելով «EU22 Covenant of Mayors 2022» վեբինարը

Իրական ժամանակի մոնիտորինգ

Իրական ժամանակում հավասարության ապահովման վրա հարմարվողականության և մեղմացման միջոցառումների ազդեցության մոնիտորինգը օգնում է ժամանակին հայտնաբերել և ուղղել այն գործողությունները, որոնք չեն հանգեցնում հարմարվողականության կամ հանգեցնում են այլ բացասական չնախատեսված հետևանքների:

Հավասարության վրա ծրագրի ազդեցության իրական ժամանակի մոնիտորինգի արդյունավետությունը բարելավելու համար քաղաքապետարանները պետք է ներդրումներ կատարեն հավասարության արդյունավետ ցուցանիշների մշակման մեջ (Տես բաժին 3.4-ը ստորև) և առնվազն հավաքագրված բոլոր տվյալները պետք է համախմբվեն ըստ ռասայի և սեռի:

Սպազայում անհրաժեշտ կլինի մշակել և ինստիտուցիոնալացնել հավաքագրման, վերլուծության և հաշվետվությունների գործընթացները

22
Covenant of Mayors EU
[Community Ownership and Participation for Effective Climate Change Mitigation and Adaptation Planning](#)

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԵՉԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Վերագործման Փուլ

Օրինակում՝

"Կանաչ աշխատատեղեր" առաջատար փորձը Պոնոլիում²³

Այս նախագիծը նախատեսում է նվազեցնել քաղաքային աղքատությունը Մոնտերուշիելոյի շրջանում՝ հանրային բնակարանաշինության նոր տարածք, որտեղ ապրում է 20,000 մարդ՝ ցածր եկամուտներով, բարձր գործազրկությամբ և զգալի քանակությամբ չօգտագործված տարածքով: Նոր ագրոմեսյան արդյունաբերական լանդշաֆտի ստեղծման միջոցով ծրագրի նպատակները ներառում էին քաղաքներում գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացման հնարավորությունների ստեղծում և համայնքի անդամների վերապատրաստում: Իրականացման ընթացքում մշակելով և հաղթահարելով մի շարք մարտահրավերներ՝ այս նախագիծը հասավ իր սկզբնական նպատակների մեծ մասին: Ուշագրավ տարրերը ներառում են ակտիվ մոտեցում մասնակցության և տեղական համայնքի հետ շարունակական երկխոսության վերաբերյալ, կապերը, որոնք նա հաստատել է ուսումնական հաստատությունների և երիտասարդների միջև, ովքեր աշխատանք են փնտրում, ամուր գործընկերություն՝ շնորհիվ Պոնոլիումի քաղաքապետարանի ղեկավարության, ինչպես նաև հանրային-մասնավոր գործընկերության ուժեղ մոդելի, որն աջակցում է ծրագրի երկարաժամկետ ֆինանսական հետևողականությանը

Հիմնական հարցերը, որոնք պետք է տալ այս

- Արդյո՞ք մենք ակտիվորեն գնում ենք այն ընկերությունների ապրանքներ ու ծառայությունները, որոնք արտադրում են այն համայնքի շահերը, որտեղ մենք աշխատում ենք:
  - Եվ արդյո՞ք մենք հավաքում ենք ճիշտ տվյալներ / տեղեկություններ, որոնք կօգնեն մեզ հասկանալ, թե իրականում ումից ենք գնումներ կատարում:
- Մտածո՞ւմ ենք բնակչության տեղաշարժին հանգեցնող նախագծերի մասին և / կամ համայնքի մի մասը աղքատից ավելի ունևորին անցնելու գործընթացի (gentrification), և արդյո՞ք մենք աշխատում ենք դրանք նվազեցնելու ուղղությամբ: Արդյո՞ք մենք շարունակում ենք վստահություն ստեղծել խոցելի մարդկանց խմբի հետ այն համայնքներում, որին մենք ծառայում ենք:
- Արդյո՞ք մենք հավաքում ենք բավարար կամ ճիշտ տվյալներ՝ որոշելու համար, թե արդյո՞ք մեր նախագիծը հանգեցնում է կլիմայի ազդեցության նկատմամբ խոցելի բնակչության ավելի մեծ դիմադրողականության:
  - Կարո՞ղ ենք վստահ լինել, որ չենք ուժեղացնում կամ ամրապնդում առկա համակարգային անհավասարությունը

23
Urban Innovative Actions. MAC (Monterusciello Agro City):
A courageous, creative, concrete and inclusive project
[UIA - Urban Innovative Actions](#)

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷՉԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Հսկողության և Հեղինակության Փուլ

3.4 ԿԷՉԳԾ-ի մոնիտորինգի և գնահատման փուլում հավասարության հարցերի ներառումը

Հարմարվողականության և մեղմացման գործողությունների արդյունքների մոնիտորինգը և գնահատումը (ՄԳ) կարևոր է ոչ միայն պետական ֆինանսավորումը հաշվառելու, այլև իմանալու համար, թե ինչն է աշխատում, ինչը՝ ոչ, և համապատասխան ուղղիչ գործողություններ: Նաև հիմնարար նշանակություն ունի մարդկանց տարբեր խմբերի և համայնքների վրա ժամանակի ընթացքում դրանց ազդեցությունը բացահայտելու և այդ գիտելիքներն օգտագործելու համար անհավասարության նոր ձևերի կամ անցանկալի հետևանքների ստեղծումը կանխելու համար:²⁴ Ստորև բերված աղյուսակը թվարկում է ՄԳ համակարգի մշակման և իրականացման հիմնական քայլերը՝ կենտրոնանալով հավասարության հետ կապված ելակետերի վրա

ՄԳ -մեկնարկային կետեր

Մոնիտորինգի համակարգի մշակում
Ցուցանիշների մշակում

Խոցելի խմբերի նկատմամբ հավասար վերաբերմունք գործնականում

<p>Մոնիտորինգի և գնահատման ռազմավարությունը ցանկացած հարմարվողականության կամ մեղմացման ռազմավարության/ծրագրի կարևորագույն բաղադրիչն է: Միայն ՄԳ ռազմավարության իրականացման շնորհիվ պաշտոնյաները և շահագրգիռ կողմերը կկարողանան հասկանալ ձեռնարկված միջոցառումների արդյունավետությունը և որ դեպքերում է անհրաժեշտ ճշգրտումներ կատարել, հատկապես միջոցառումների բացասական և անկանխատեսելի հետևանքների վերաբերյալ: Այսպիսով, ՄԳ-ի ցանկացած արդյունավետ ռազմավարության հստակ ձևակերպված նպատակը պետք է լինի հավասարության վրա բոլոր գործողությունների ազդեցությունը չափելու անհրաժեշտությունը</p>
<p>Չափորոշիչները հատուկ, դիտելի և չափելի բնութագրեր են, որոնք ցույց են տալիս, թե արդյոք որոշակի քաղաքականություն կամ ծրագիր շարժվում է դեպի որոշակի արդյունքի հասնելու ուղղությամբ: Մասնավորապես, հավասարության ցուցանիշները օգնում են գնահատել առկա տարբերությունները, որոնց բխվում են անբարենպաստ մարդկանց խմբերը և որոշել, թե արդյոք այդպիսի տարբերությունները մեծանում կամ նվազում են որոշակի գործունեության արդյունքում:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հավասարության ընդհանուր ցուցանիշների օրինակներ. միջին տարեկան եկամուտ, գործազրկության մակարդակ, վարձավճարների մակարդակ, ինտերնետ հասանելիություն չունեցող տնային տնտեսությունների քանակ, կրթության մակարդակ, երթևեկության փոխադրման տեսակները և առողջապահական ծառայությունների տարբերությունները, տնային տնտեսությունների պատշաճ ջեռուցման / հովացման անկարողությունը բնակարաններում: • Հարմարվողականության և մեղմացման վրա կենտրոնացած հավասարության ցուցանիշների օրինակներ աղետների նկատմամբ խոցելի բնակչության տոկոսը, կանաչ տարածքներից/զբոսայգիներից հեռավորությունը, երթևեկությունից աղյուսակի մակարդակը, էլեկտրաէներգիայի վճարման վրա ծախսված ամսական եկամտի տոկոսը:

24
 Breil, M. et al. 'Leaving No One Behind' in Climate Resilience Policy and Practice in Europe.: Overview of Knowledge and Practice for Just Resilience. (2021)

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Հսկողության և Հեղինակության Փուլ

ԿԳ -մեկնարկային կետեր

Խոցելի խմբերի նկատմամբ հավասար վերաբերմունք գործնականում

Ցուցանիշների մշակում

→ Ցուցանիշների մշակումը բարդ գործընթաց է, քանի որ անհրաժեշտ է հաշվի առնել յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար տվյալների հավաքագրման գործնական ասպեկտները: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwrirosscities.org%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FIndicator_Database_update-Jan2020.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK Օգնելու համար, որպեսզի քաղաքները սկզբնական փուլում հաշվի առնեն իրենց հարմարվողականության և մեղմացման գործունեության համար հավասարության հնարավոր ցուցանիշները, Օգտակար ռեսուրսներից մեկը²⁵ C40/WRI ցուցանիշների համապարփակ տվյալների բազան է, որը մաս է կազմում գործընթացների ավելի լայն ուղեցույցի, որն ուղղված է պլանավորման հավասարության ապահովմանը: Եներգետիկ աղքատության վերաբերյալ Խորհրդատվական հանձնարարության համատեղ ռեսուրսը բացատրում է 21 տարբեր ցուցանիշների օգտագործման սահմանափակումներն ու առաջարկությունները:

Սույն ձեռնարկի բոլոր մյուս բաժիններին համապատասխան ծրագրային ցուցանիշների համաձայնեցումը պետք է իրականացվի հանրային լայն մասնակցության և ներառման հիման վրա, ինչը հնարավորություն է տալիս համապատասխան խմբերին և համայնքներին կատարել իրենց ներդրումը: Այս գործընթացը օգտակար է նաև համայնքի աջակցությունն ու ներգրավվածությունը մեծացնելու համար տվյալների վերջնական հավաքագրման մեջ, հատկապես հաշվի առնելով տվյալների մասնատման անհրաժեշտությունը, ինչպես նշված է ստորև:

Մասնատված տվյալների հավաքում

Հասկանալու համար մեղմացման և հարմարվողականության միջոցառումների ազդեցությունը բնակչության տարբեր խմբերի հավասարության վրա, քաղաքները պետք է նպատակային որոշումներ կայացնեն Այն մասին, թե որ տվյալներն արժե մասնատել: Տվյալների մասնատումը նշանակում է տվյալների մեծ հավաքածուների բաժանում ավելի կոնկրետ ենթակատեգորիաների: Անհրաժեշտ դիտարկվող կատեգորիաները հետևյալն են ցածր եկամուտ ունեցող խմբեր, միգրանտներ կամ ՆՏԱ, կանայք, ռասայական, էթնիկ կամ կրոնական փոքրամասնություններ, հաշմանդամություն ունեցող անձինք, տարեցներ և երեխաներ, ոչ ֆորմալ համայնքներ և բացօթյա աշխատողներ:

Կարևոր է նշել, որ որքան մեծ է մասնատման աստիճանը, այնքան ավելի թանկ և ժամանակատար է տվյալների հավաքագրման և հետագա վերլուծության գործընթացը: Հետևաբար, կարևոր է վերադառնալ մոնիտորինգի և զննհատման համակարգում սահմանված նպատակներին և շահագրգիռ կողմերի հետ համատեղ որոշել, թե որ տվյալներն են ամենակարևորը:

3 ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄԸ ԿԷԶԳԾ ՑԻԿԼՈՒՄ Հսկողության և Հեղինակության Փուլ

Առաջարկվող ռեսուրսների ոչ ամբողջական ցանկը, որոնցով տեղական ինքնակառավարման մարմինները կարող են առաջնորդվել նման մոնիտորինգի և գնահատման ժամանակ, ներառում է

- https://eu-mayors.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-10/Quick_guide-Monitoring_SECAP_implementation-2020.pdf Արագ տեղեկատու ուղեցույց. ԿԷԶԳԾ իրականացման մոնիտորինգ
- մոնիտորինգի և գնահատման ուղեցույց՝ կայուն քաղաքներում որոշումների կայացմանը աջակցելու համար

Հիմնական հարցերը, որոնք պետք է տալ այս պահին

- Արդյո՞ք հավասարության վրա ազդեցությունը հասկանալի ձեր մոնիտորինգի և գնահատման ռազմավարության հատուկ նպատակն է:
- Արդյո՞ք հայտնաբերել էք չափումներ, որոնք որոշում են համայնքի հավասարությունն ու սոցիալական բարեկեցությունը:
  - Արդյո՞ք համայնքի անդամները ներգրավված են եղել այդ ցուցանիշների ընտրության գործընթացում:
- Արդյո՞ք դուք կանոնավոր և ժամանակին հավաքում եք մասնատված տվյալները, որպեսզի ավելի լավ հասկանաք ձեր գործունեության դրական կամ բացասական ազդեցությունը ավելի խոցելի խմբերի կամ համայնքների վրա:
- Արդյո՞ք դուք կիսում եք մոնիտորինգի և գնահատման գործունեության արդյունքները այն համայնքների հետ, որոնց հետ համագործակցում եք, և քննարկում եք դրանք՝ օգնելու որոշել ապագա ծրագրերի ուղղություններն ու ռազմավարությունները:

25 C40 & WRI Ross Center. [How to tackle climate change and inequality jointly: practical resources and guidance for cities](#)

Օրինակում՝ կլիմայի փոփոխության դեմ պայքարի Բարսելոնայի գործողությունների ծրագիր²⁶

- Կլիմայի փոփոխության դեմ պայքարի գործողությունների 2018-2030 թթ ծրագիրը շեշտը դնում է գործունեության բոլոր 18 ուղղություններում կլիմայի փոփոխության հետ կապված հավասարության և արդարության ապահովման վրա՝ հստակ հայտարարելով "առավել խոցելի մարդկանց կլիմայի փոփոխության դեմ պայքարի քաղաքականության կենտրոնում դնելու" անհրաժեշտության մասին: Այն հաշվի է առնում բնակիչների տարբեր կենսապայմանները, որոնք ապրում են քաղաքի տասնյակ թաղամասերում, ինչպես նաև այն, որ, քանի որ կլիման շարունակում է փոխվել, ավելի ու ավելի շատ բնակիչներ կտուժեն էներգիայի պակասից, ծայրահեղ շոգից և ջրի սահմանափակ հասանելիությունից: Կարևոր է նշել, որ դրա համապարփակ մոնիտորինգի համակարգը ներառում է չափումներ, որոնք օգնում են քաղաքին հետևել, թե ինչպես է դա տեղի ունենում ժամանակի ընթացքում՝ թույլ տալով ճշգրտել ջանքերը: Ցուցանիշների որոշ օրինակներ, որոնք օգնում են բացահայտել արդյունքները
- բնակչության խոցելի խմբերի համար հատուկ տրանսպորտի միջոցով իրականացված ուղևորությունների քանակը;
  - տնային տնտեսությունների թիվը, որոնց հիմնական կոմունալ ծառայություններն անջատված են (գազ, ջուր և էլեկտրաէներգիա);
  - շոգի հետ կապված հիվանդացություն և մահացություն;
  - կանաչ տարածքների հասանելիություն (բնակչության տոկոսը, որն ապրում է կանաչ տարածքներից 5 րոպեից պակաս հեռավորության վրա);
  - խորհրդատվական կենտրոններում էներգետիկ խորհրդատվությունների քանակը;
  - կլիմայի փոփոխության հետ կապված հավասարության բարելավմանն ուղղված միջազգային համագործակցության ծրագրերի բյուջե:

Քանի որ ծրագրի իրականացման սկզբում ցուցանիշները հաշվարկվել են որպես հիմնական, դրանք ավելի տարի թարմացվում են: Այնուհետև մոնիտորինգի արդյունքները հրապարակվում են երկու տարին մեկ և լրացվում են արդյունքներով հանրության հետ հանդիպման ժամանակ՝ ապահովելու քաղաքացիների մասնակցությունը բոլոր համատեղ հանրային նախագծերի մոնիտորինգին և գնահատմանը:

26 Barcelona City Council [Climate Plan 2018-2030](#)

Հավասարության սկզբունքի ինտեգրումը կայուն էներգետիկ զարգացման և կլիմայի վերաբերյալ գործողությունների իրականացման և մոնիտորինգի պլանավորման գործընթացում (ԿԷԶԳԾ)

The EU Covenant of Mayors Office is responsible for the overall coordination of the initiative in Europe. It is composed of networks of local and regional authorities: Energy Cities, Climate Alliance, EUROCITIES, CEMR, FEDARENE and ICLEI Europe.

Covenant of Mayors Office
Mundo Madou
Avenue des Arts 7/8
1210 Brussels, Belgium

 @eumayors
 www.eumayors.eu
 press@eumayors.eu

Covenant of Mayors
for Climate & Energy
EUROPE

Part of the

GLOBAL COVENANT
of MAYORS for
CLIMATE & ENERGY

Published by the Covenant of Mayors – Europe Office in November 2023
Designed by Kate Snow Design

© European Union 2023 – This publication does not involve the European Commission in liability of any kind.

